

BUDA-PESTA

27 Iuliu st. v.

8 Aug. st. n.

Va esi duminec'a.

Redact.: strad'a Havas nr.1.

Nr. 30.

Anulu XI.

1875.

Pretiu lu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Romanulu si limb'a sa.

Pan' ce limb'a ne traiesce,
Nu ve temeti, toti traimu ;
Pan'atunci poporul cresce,
Pan'atuncia nu perimu.

I. Ratiu. Leptur. Rom t. II, p. 47.

Limba, a disu unu poetu, este stindardulu nationalitatii, si cine n'are limba, n'are nici patria.¹⁾

Poporul romanu, cu perspicacitatea lui ordinara, a petrunsu atatu de bine acestu adeveru, in catu pentru dinsulu *limba si natiune* a fostu, si e acela-si lucru.

In adeveru, candu hordele inimice navaliau in pamentulu romanescu, poporul dicea: „vinu *limbi straine* se ne ia mosi'a si legea“ si se lupta pentru aceste trei principie: *limba, lege* si *mosia*, in care concentra tota vietii'a lui nationala ca unu erou, rapindu chiar istoriciloru straini o meritata admiratiune.

„De si mai multe incursiuni de barbari, dice Bonfiniu, au inundatu Dacia, provinci'a poporului Romanu, si tier'a Getiloru impreuna cu Panonia, totusi coloniele si legiunile Romane, cari crescusera din nou, n'au pututu se pera. *Incongiurate de barbari, se vedu ca tienu inca limb'a romana, si ca se nu o perdia cu totulu,*

astu-felu se lupta, in catu se pare ca nu s'au batutu atatu pentru tienera vietii, catu pentru conservarea limbei. Cine e acela care, cugetandu bine la inundatiunile Sarmatiloru si Gotiloru, la navalirile Huniloru, Vandaliloru si Gepidiloru, la incursiunile Germaniloru si Longobardiloru, ar pute se nu se mire ca s'au conservatu inca urmele limbei Romane intre Daci si Geti, pe cari-i numimu Valachi . . .“²⁾

Dara si fara pretios'a marturire a acestui istoricu — elu insusi — acestu poporu incercatu de atate nevoi, ne aréta de ce importantia e pentru dinsulu limb'a nationala.

Transilvanenulu, prin vocea inspirata a bardului nationalu, arunca inimiciloru, ce voru a-i rapí limb'a, o desfidere, in care chiar ei, orbii, au pututu vedé catu de statornicu e Romanulu in aperarea limbei sale.

Acum se ncérca crudii in orb'a loru trufa
Sè ne rapésca limb'a, dar morti numai le-o dàmú!³⁾

Basarabénulu, chiar — de si apesatu sub enutulu muscalescu, fara scóle nationale, uitatu de fratii de acela-si sange, cuprinsu inse de amorulu santu alu nationalitatii, resiste la tote

¹⁾ P. I. Renier v. Column'a lui Traianu nr. 28 an. III.

²⁾ Ant. Bonfinius Rerum Hungaric. Decad. II libr. IV. v. Magaz. ist. pentru Dacia tom. I pag. 44.

³⁾ Muresianu.

influențiile, respondiendu sarcasticu apesatoriloru, cari lu-silescu a invetiá limb'a rusésca:

Muscalesce-oiu invetiá
Candu eu limba mi-oiu taiá,
Candu a cresce grâu-'n tinda
Si-a ajunge pana 'n grinda;
Candu a cresce grâu 'p casa
Si-a ajunge pana 'n mésa! ⁴⁾

Smulgeti-mi creierii, in care angerulu padoru alu copilariei mele, iubit'a mea mama, a imprimatu dulcile cuvinte romanesci, smulgeti-mi memori'a, si numai atunci... nici atunci nu voiu invetiá muscalesce, dice elu inimiciloru ce-lu silescu a-si uitá limb'a nationala.

Macedonénulu in fine, rosu chiar in inima de Grecu, strimtoratu de Bulgari si de Albanesi, pastréza memori'a originii sale atátu de v'fia, in câtu — in faci'a influențiilor de tóta natur'a — respunde convinsu si cu anim'a voioá; *hiu Romanu, eseu Romanu*, am fostu, si sum Romanu.

Romanulu din tóte unghiurile, cum a castigatu elu acea sublima inspiratiune, care l'a sustinutu si incuragiatu in tóte calamitátile, la ce lumina inviuatória si-a incalditu inim'a, la ce sorginte si-a adapatu spiritulu, pentru a vedé atátu de claru interesele lui nationale si a simti atátu de puternicu necesitatea de a le aperá? Singur'a-i scóla a fostu patriotismulu, de la care s'a inspiratu in tóte actele sale, si suferinti'a, care i-a ascutitu spiritulu pentru a presimti pericolele, si i-a incordatu bratiulu spre a luptá pentru inlaturarea lor.

Inter arma musae silent. ⁵⁾

Bratiulu Romanului, ocupatu a manuí pal'a la hotare pentru aperarea pamentului stramosiescu séu a aduná in timpi de ingenunchiare dulcea pane a ogóreloru, pentru a imblandi fómea barbarului cotropitoru, nu mai putea tiné si pén'a, ⁶⁾ natiunea dara, amenintata a perí materialminte in valurile barbare, s'ar fi perdutu multu mai usioru moralmente ca natiune latina, déca limb'a, dulcea limba stramosiésea nu s'ar fi pastratu cu atát'a religiositate, spre a intregi lacunele istoriei si a stá,

⁴⁾ B. Alesandri. Poesii poporale ale Romaniloru, edit. din 1865, pag. 406.

⁵⁾ In vuetulu armeloru musele tacu.

⁶⁾ Ce sosira a supra nóstra cumplete aceste vremi de acum: de nu stámu de scrisóre, ci de griji si suspinuri. Si la acestu felu de scrisóre, gându slobodu si fara valuri trebuiesce, éra noi privimu cumplete vremi si cumpana mare pamentului nostru si nóue. Miron Costin Letop. tierii Moldovei. Voróva catra cetitoriu.

marturia neclintita pentru gloriós'a origine a acestui poporu. ⁷⁾

In adeveru, latinitatea fondului limbei romane, si mai alesu latinitatea formei, care — in cercetarea naturei unei limbi — este mai importanta de câtu in ori ce circumstantia, càci *forma dat esse rei*, pledéza cu succesu, probandu intr'unu modu necontestabilu, originea Romaniloru. ⁸⁾

Inse, precum unu corpu, ori-câtu de frumosu, nu póte scapá de a fi din candu in candu desfiguratu de câte unu ulceru, totu astufeliu si fondulu limbei romanesci n'a pututu scapá intactu din comerciulu cu popórele straine, ce au cutreieratu acestu paméntu; form'a sa inse, esclusivu latina, confunda chiar pe acei literati reu voitori, cari manuindu cu maestria, séu mai esactu, restálmacindu tecstele istorice — se trudesca a ne intunecá originea si, nimicesce artificiós'a lor argumentatiune.

Limb'a romana, *ca ori-care alta limba*, contine multe cuvinte straine si — cu procedur'a intielépta, de a le imbracá in o forma esterióra latina — ar fi pututu adoptá si mai multe, fara a-si periclitá latinitatea, séu a alterá geniulu seu caracteristicu; ⁹⁾ càci ori-cine trebue sè recunósca — si pocainti'a e aprópe de a sosí, déca deja nu va fi sositu — cà posibilitatea de a supune o buna parte din acele cuvinte la form'a latina, e o proba temeinica de latinitatea poporului, ce o vorbesce.

Admirandu luminat'a prevedere si puterea

⁷⁾ Hujus nationis genus ex Italia profectum esse lingua arguit. Reichersdorf. Chron. Transilv. B. Maniu Ist. critica si lit. de orig. Rom. pag. 620.

Traiescu in o tíera, unde am facutu cunoscintia cu o natiune, a carei limba aréta lamuritu (deutlich beweisest), cà ei (Romanii) sunt descendinti ai acelor vechi colonisti Romani, pe cari se scie cà Nerva Traianu, i-a stramutatu aci.

Grisseli Versuch einer polit. Naturgeschichte des Banats. l. c.

⁸⁾ Cipariu de latin. ling. valach. Archiv pentru filolog si hist. nr. 21 an. 1869.

A. Treb. Laurian. Tentam critic. in ling. Roman.

⁹⁾ Pe câtu dara e posibilu a judecá despre originea si starea unei limbi pria istori'a poporului, care o vorbesce, avemu totu loculu de a crede, cà limb'a romana moderna este rezultatulu fusiunii dialectelor variate, introduse in acésta parte a Daciei prin colonistii romani, si cà, cu tóta alteratiunea, ce multe din formele sale au pututu suferi prin introducere de vorbe slave si de alta origine, este, in geniulu si in substanti'a sa, ceea ce fu in timpulu lui Traianu (*M. A. Bruce Wythe Hist. de lang. Romanes t. I p. 215*) càci aceste vorbe, (pag. 207) ca si altele — de ori-ce origine ar fi — au fostu modificate prin principiile sale si au adoptatu formele-i proprie.

virtuala a acestui popor, factorii miraculului, care l'a scapatu aprópe intactu din atâte invasiuni barbare, cu unu sentimentu de legitima mandră, întrebu impreuna cu unu poetu ilustru:

Unde-su ordele avane
Unde-su limbele dusmane?

Si dictionarulu impreuna cu gramatic'a
limbei, respundu:

Au peritu, s'au stinsu din fatia,
Precum tómn'a 'n diminétia
Se topescu se stingu la sóre
Negurile-otravitóre ¹⁰⁾

I. G. B.

Prinsoneriulu din Seraiu.

Siedu Osmanii 'n desfetare
Imbetati de dulce-amoru;
In Seraiu Sultanulu tare
Le maresce linulu doru.
Ér efensii musulmani
Léga 'n sfóre pe romani.

Odaliscele 'n frumsétia
Pe chipu cu rose de piru —
Lucescu dalbe, cu dulcétia,
Ca zambilele 'n zefiru.
In Seraiu se veselescu,
In Moldov'a totu gelescu.

Padisiahulu de odata
Orbitu de orgi'a sa,
Cup'a plina . . . parfumata
La mésa o redicá . . .
Arpele au incetatu,
Siahulu mare-a cuventatu:

„Lasati fara lacomia
Horile in sborulu loru;
Sè fimu beti de ambrosia,
C'amu invinsu ér p'unu poporu.“
In Seraiu se veselescu,
In Moldov'a totu gelescu.

„Si sè fia totu mai mare
Lui Alah! acestu momentu . . .
Aduceti p'unu „ghiauru“ care
Zace lasiu in estu locu santu.“

Toti harapii tremurandu
Fugu, si-aducu unu captivu blandu.

„Siedi la mésa, si o doina
Trage din cimpoi voiosu.“
Dice siahulu, tipu de moima,
Prinsoneriului gelosu.
— Eu ti-tragu, dar nu turcesci,
Sciu numai hori romanesci.“

Prinsoneriu-apoi intóna
Doine dulci din tiér'a sa:
Elu descanta, arf'a suna,
Toti incepu a-lu ascultá.
In Seraiu se veselescu,
In Moldov'a totu gelescu.

„De la Milcovu pan' la Mare,
De la Oltu pana la Prutu . . .
Poporulu meu micu cu mare
Plange seclii ce-au avutu.
Viéti'a-i e unu tristu talaru;
La Turci e dalbu ilbaharu.*)

Musulmanii 'n desfetare
Ridu de-unu nému trêntitu in josu:
Tergovistea**) plange tare,
Câci paganulu nemilosu
A invinsu, si-a devastatu,
Tiér'a tóta o-a predatu.

Pasaruice poleite
Inse ér s'oru balantia
Pe campiele-i aurite . . .
Ceriulu éراسي va lasá
Óre dalbe, óre dulci,
Dile mandre peste lunci.

Si-a 'nviá erou de care
N'a mai fostu aice 'n plaiu,
De-a cui pala 'n tremurare
Voru custá turcii 'n seraiu!“
Astfelu dice, si-a 'ncetatu,
Prinsoneriulu intristatu.

Siahulu furibundu si striga
Pe calèu in sal'a intrá,
Ér „plaiasiulu“ prin intriga
E ucisu la vocea sa.
Turcii apoi au gelitu,
Câci Moldova-a tresaritu.

A. Pituceanu.

¹⁰⁾ B. Alesandri. Doine si lacrimióre. Poesi'a Sentinel'a romana.

*) Ilbahar-primavéra.
**) La anulu 1548.

Dómn'a Chiajna. *)

— Novela istorica. —

I.

Mormentulu.

Clopotele bisericii domnesci din tânguletiulu Bucuresciloru bateau cu glasu jalnicu si treptatu; ér de susu de pe colnicea délului de 'npotriva le respundea cu resunetu tânguiosu si departatu, mic'a turla rotunjita a bisericutiei lui Bucuru.

Erá pe la sfirstulu lui februarie, anulu 1560, si de curendu se adusese in orasiu trupulu Mircii Voda, celu poreclitu „Ciobanulu,” care la 25 ale lunei murise pe drumu, candu se intorcea din Ardealu;¹⁾ ori cà boiarii pribegiti acolo, pe cari elu se 'ncercase cu fagadueli mincinóse si cu viclene juraminte a-i innapoiá in tiéra, i urzisera cu otravuri peirea, ori cà Dumnedieulu milostivu se 'ndurase in sfirstu de nevoile bietiloru crestini impilati de acestu cruntu stapanitoru, si hotarise acum ceasulu asprei sale judecáti.

De patru ori Mircea fusese asiediatu Domnu cu sil'a aici in tiéra de Pórt'a turcésca; si numai hula si ura si-ridicase a supra-si prin nepastuirile sale; ér mai alésu pe boiari i bēntuía si-i munciá cu reutate, cà dóra sè le plátésca cu amaru si cu chinuri omorulu tatanesu Mihnea Voevodulu, si lung'a isgonire a némului seu si pizm'a loru cea neimblandita. Dreptu resbunare, multi dintr'insii cadiusera sub sabi'a Besliiloru, multi ér fugariti in Ar-

*) Dupa rezultatulu nefavorabilu alu concursuriloru publicate de noi, aflámu cu cale a reproduce acésta novela, un'a dintre novelele de modelu ale literaturiei nóstre. Reproducēndu-o, estragemu si urmatóriele sire din prefati'a pe care autorulu o puse in fruntea brosiurei de unde scótemu acestu opu:

„... in lips'a talentului, m'am silitu celu putinu sè pastrezu, pe câtu s'a pututu, formele si limb'a Letopisitiiloru nationale, cu care in dreptate se póte laudá mai vèrtosu Tiér'a Moldovei; sè adunu datine, numiri si cuvinte betranesci spre a colorá aceste dóue episoduri culesse din cronicile vechi.

„Faptele istorice ale unei tieri séu ale unei epoce au totu-de-una unu interesu mai viu candu traiulu si ideile, obiceiile si graiulu de acolo séu de atunci ne sunt cunoscute. Scopulu romantieloru istorice este, in parte, d'a ni le aretá; ast'a este si folosulu loru instructiviu.

„Cei ce potu multu, isbutescu a caracterisá, intr' asemene scrieri usióre, o epocha séu o natia; cei cu bunavointia, dar cu mai slabe mijlóce, facu — ca mine — incercári.“

Red.

¹⁾ Constantinu Capitanulu, Cronicariulu anonimu si Engel.

²⁾ Engel.

délu, acceptau acolo sè le víe si loru rōndulu pe rót'a schimbatória a sortii romanesci.

Se 'ntielege dar, cà cu mórtea Domnului, trebuiau acum sè renasca nadejdile si-ale loru inalte rîvniri.

Inse Mircea si-dase obstesculu sfirstu pe scaunulu domnéi, in mijloculu tariei sale; deci tóta maréti'a pompa a unei domnesci inmormentári umplù tângulu, la a sa pristavire, de o jale adanca si 'ngrigiata.

Nóu'a curte domnésca din Bucuresci, cladata printre salciile de pe-malulu stangu alu Dimbovitiei si 'ncongiurata de tiepene ziduri cu creste 'nalte si cu inguste ferestruí de meterezu, erá plina de o glóta posomorita pe care abia o tineá in struna unu sireagu indesatu de dorobanti si de aprodi. Susu, in casele domnesci, alu caroru latu acoperisiu de sîndrila se 'ntindea giuru impregiuru cu stresini largi si reversate, stau adunati, cu o cucernica smerenia, impregiurulu trupului impodobitu alu repausatului, tóte capeteniile tierii.

Preotii se coborira mai antáiu pe scara si incepura cu obicinuitulu viersu a lene, cantecele de ingropatiune; de dóuelaturi se 'ntindea óstea pedéstra cu prapurele plecate, cu sanetiele in josu. In mijloculu ei mergeau, cerniti, boiarii de taina, unii purtandu p'ale loru umeri sicriulu luminatului mortu, altii tîindu pe mani plióp'a pe care stau incrucisiate sabi'a si buzduganulu domnescu; indata apoi, calcandu cu pasu siguru si apesatu, viniá veduv'a reposatului, Dómn'a Chiajna, pe alu carei chipu in veci incrun-tatu, nimeni nu putea dovedí pásurile inimei sale; perulu ei incepuse a carunti, dar trupulu seu erá 'naltu, portulu ei dreptu si falnicu, ochirea-i strasnica si hotarita; capu-i cautá mandru in susu, fara grige si fara sfíela. Pentru cea din urma-óra ea imbracase albele podóbe si velulu de betéla alu miresei, cá sè duca pe sotiulu ei la veciniculu lacasiu; càci dupa diu'a aceea veduv'a nu mai scotea vestmintele cernite. Asiá erá obiceiulu vechimii.

La drépt'a ei umblau doi coconi tineri, ca de 14 si 15 ani, cu haine negre si cu fetie obidite. Acestia erau mostenitorii, acum sermani ai lui Mircea. Celu mai mare de ani, Petru, be-teagu si meruntielu la boiu, inaintá cu greu spriginindu-se intr'o cárja; fratele seu Alesandru lu-insotiea; si amendoi, plansi si tacuti, semenau dusi pe jalnice ganduri.

D'a stang'a Chiajnei, dóue copile, ceva póte mai in vèrsta decâtu fratii loru, dar imbrodite in marame negre, ce le ascundeau cu totulu obrazele, dovedeau numai prin sus-

pine si prin plansuri nabusite, adanc'a loru durere.

Dupa tênguiós'a familia, alaiulu se prelungiá cu toti ómenii casei, amestecandu cu sunetulu jalnicu si slabanogitu alu tobeloru, vaetàrile loru, — cu calarasii domnesci ce se ingrigisera a face la caii loru, lacrimarea ochiloru, cu prafu de pusca, ³⁾ — si in sfirstitu cu totu norodulu orasiului cé amblá cu capetele góle, pentru gelire.

Alaiulu colindà ulitiele povirnite ale micului orasielu, ce abiá atunci incepuse, numai pe malulu stangu alu gârlei, ⁴⁾ a se impliní ici cu gardulu unei colibe de vecinu, mai colo cu ulucele unei cascóre de braslasu ori de scutelnicu, mai dincolo cu zidurile unei case de de boiaru séu de boiarnasiu ajunsu; trecù si prin piati'a mare, unde sietrele precupetiloru, scaunele macelariloru si tarabele tielepiloru ⁵⁾ turci, armeni séu greci erau inchise in diu'a aceea, si se intórse éراسi in curtea domnésca, unde resunau clopotele bisericii, pe care o zidise chiar Mircea voda Ciobanulu ⁶⁾ si in care, dintre toti Domnii, elu mai antâiu s'a ingropatu.

Toti pe rôndu intrara in sfantulu lacasiu; nasal'a fu asiediata josu chiar langa stran'a domnésca; se dise prohodulu si slujb'a se urmà tóta dupa rinduiél'a sa; dar candu pe la sfirstitu, incepura archiereii, apoi slujbasii cei mari si mici sè se apropie de mortu si sè-i sarute man'a drépta si crucea dintr'ins'a, câti-va boiari, mai multu tineri si noi popositi in biserica, ai caroru cai si arme se audisera tropotindu si diornaindu p'afara in vremea slujbei, inaintara cu semetta si, puindu-se dreptu in fati'a sicrîului, incepura sè strige in gur'a mare catra obstea spaimantata din biserica:

— Fîa-ve rusine, mei fratiloru, sè ve spurcati buzele pe asiá mani pangarite! Scârba sè ve fîa a plecá capulu la trupulu unui omu care a fostu urgî'a ómeniloru si biciulu Satanii! Óre, nu ve e destulu, cà precátu a fostu telhariulu acest'a cu dile, elu a haladuitu in Domnîa atátia mari de ani; ba inca v'ati colacitu, cá têritóriele, la pólele lui si ati linsu lab'a cea mohorita, pe care nu cutediati a o muscá? —

³⁾ Cantemiru: Descrierea Moldovii.

⁴⁾ Constantinu Capitanulu vorbindu despre cladierea manastirii Radu-Voda, de catra Alesandru-voda, fiulu Mirceii, dice: „din josu de Bucuresci“, adica afara din orasiu.

⁵⁾ N'gutiatorii straini.

⁶⁾ Engel numesce acésta biserica *Giced*, ceea ce insemnéza, mi-se pare, turcesce: Santinela.

Acum, incaile, prindeti la inima! Lapedati-ve jositóri'a slugarîa! Vedeti, cà ochii-i s'au stinsu, córdele puterii sale s'au ruptu; acum celu putinu indresniti si voi a face ca mine, Badea Cluciarulu, si cá tovarasii mei, toti boiari ai tierii, pe carii neprasníc'a silnicía a Ciobanului ne-a tinutu alungati pe la straini; veniti si ve plecati crucei mantuitórie, ce cu dreptu o smulgu din manile nelegiuitului; ér stêrvulu lui, scui-pati-lu ca mine si azvêrliti cu petre intr' insulu!

La aceste vorbe indresnetie, insotite cu fapt'a, toti remasera incremeniti de ciuda. Chiajna singura se repedi catra cutezatorii tineri si cu ochirea-i fulgeratória i oprì in locu.

— In laturi, mêrsiaviloru! — strigà ea cu glasu puternicu. Ast'a ve e, bietu, vitejî'a, nerusinati pagani ce necinstiti unu mormentu? Spuneti, ce sciti mai multu a face, misieiloru, uneltitori de rele, iscoditori de desbinàri, ce priviti de sub obiéla pasulu tierii si alergati, cá dulaii, la préda? — Ce! óre socotitu-ati voi, cà unde a reposatu Ciobanulu, o sè remâia turm'a in ghiarele vóstre, ca s'o jefuiti dupa cum ve place? Hei! mare, baeti, mai va pana atunci! Mircea s'a dusu, dar fiulu seu a remasu, si Chiajna i e muma si va sci sè-lu apere de voi!

Ochii pribegiloru se 'ntórsera catra Petru, pe care Dómn'a lu-aretá cu degetulu, dicéndu aceste; dar candu vediura trupulu micu si gârbovitu alu tinerului, unu zimbetu de despretiu le inforì pe fatia si badea Cluciarulu adaugà ridiendu:

— Haoleu! vai de biét'a mosîa, déc' o fi sè-i mérga tóta sém'a, sioldisiu, ca Fetu-frumosu alu gâbosu! Dar taca-ti gur'a, nu bêrfî de poména, jupanitia, cà dór nu vomu remané, saracu de noi, risulu lumei cà, adica nu s'a mai aflatu dintre noi altulu mai vrednicu de Domnîa, decátu astu piticu slutu si schiopu!

Risera boiarii cu hohote; dar Chiajna, turbata de manía, smulse cu-o mana vêrtósa de pe plióp'a sicrîului buzduganulu si sabi'a domnésca si dandu-le in manile fiu-seu:

— De e schiopu si meruntu, — dise ea, — éta cârj'a ce-i va spriginí betegî'a si éta palosiulu ce-lu va innaltíá mai pe susu de voi toti! — Dar nu platiti vorb'a ce o perdiu cu voi. — Pe ei, copí! — strigà indreptandu-se catra lefegîi si intorcéndu-se la preoti: Sfinti'a vóstre, urmati-ve datorî'a!

(Va urmá.)

A. I. Odobescu.

Pe mormentulu dsiórei E. H.

lori frumóse, sorióre,
Pe mormentu-mi înfloriti,
Si-ale vóstre lacrimióre
Cu-ale mele le uniti!...

Spuneti, spuneti, florióre,
Cà mamiti'a m'a luat
L'alu seu sinu plinu de amóre,
Candu la ceriuri a sburatu!...

Filomela, ca si tine
Cantám veselu si duiosu:
Canta dar' adi pentru mine, —
Cant' unu canteu durerosu...

Prin accentele-si divine
Farmeca pe tatalu meu:
Fà, durerea sè-si aline —
Cà-ei ah! plangu de chinulu seu...

A. Radu.

A u r u l u .

(Urmare.)

Aurulu, ca metalu indisolubilul, — se afla lamuritu si rareori in brusiuri mai mari, — cum s'a aflatu odata in Brasilia unu brusiul de 2600 g, — ci de comunu graantie mici. Stratulu aurului este formatiunea antica si transitória a cartiului séu a cremenei, apoi pamenturile inundate diluviali si nasipulu riuurilor. — Se tiene, cá si argintulu, de ordulu metaleloru nobile, de famili'a greu topitórielor. Cristalisarea lui e regulata, formatiunea firósa, frantur'a carligata, taietur'a fórtelucitória. Dupa platina, e celu mai greu, pentru densitatea sa, si asiá pondulu relativu e 15.6—19.3, adeca de 19 ori mai greu decâtu ap'a; dar cu atát'a este mai móle, càci gradulu tarfei lui este abiá 2.5—3 adeca e mai móle decâtu cositoriulu, din care cauza numai mestecatu cu alte metale castiga taria receruta, ca sè póta fi prelucratu in monete séu obiecte folositorie.

Mai cu séma se adauga aurului, argintu si arama, de unde vine colórea aurului séu galbena-palida, séu galbena-rosia. Amestecatur'a acést'a determinéza si gradulu finetiei aurului. Una marca de aur de 16 loti, se imparte in 24 carate. Numerulu caratelor de aur intre cele 24 arata numerulu calitatii

sale, p. e. déca in 24 car. auru se afla 2 car. argintu séu arama, acelu aur se numesse de 22 carate; déca 6, de 18; déca 13, de 11 carate etc. Juelirii distingu trei numeri in fabricarea aurului: 1. abiá contine 7¹⁰/₁₂ carate aur; 2. contine 13¹/₁₂ carate, 3. 18⁵/₁₂ carate; prin urmare aurulu nr. 3 care noi lu-considerámu de celu mai finu contine a patr'a parte séu 5⁷/₁₂ carate, alte metale. Numai monetele nóstre: galbenii se apropia, mai tare de perfecta curatienia, de órece se tórna din 22 carate, prin urmare numai 2 carate metale straine; éra celealte juvaere si unelte pórtanrii 1, 2, 3.

Cele mai inalte insusiri, cari dau aurului superioritatea peste tóte metalele, sunt: indisolubilitatea, estensivitatea si curatieni'a lui. Aurulu resiste focului, elu in focu se lamuresce, castiga in calitate si lucire. Numai salmiaculu séu ap'a regala are ceva putere a supra lui, dar nu-lu nimicesce. Prin unu aparatu numitu: bateria voltaica devine unu varu rosu. Éra in mass'a topita a aurului prin apa regala punendu pétra acra se preface unu pulbere galbenu, carele inferbintatu cu focu, sare pocnindu. Acésta indisolubilitate a lui lu-face si peste mesura tare, càci unu drotu de auru abiá o linia de grosu, pórtu unu pondu de 5 centenarie. Ce se tiene de estensivitatea aurului, acést'a e unica in felulu seu. Unu granu de aur da o tabla estinsa de 56 urme cadrate; séu da unu firu de 500 urme lungu. Cu un'a uncie de aur estinsu ca frundi'a, se póte aurí unu firu de drotu de 25 mile lungu. Éra curatieni'a lui e proverbiale. „Rugin'a de aur nu se prinde“, acést'a sentintia e pré-cunoscuta, si prin sentinti'a: „curatu ca aurulu“ esprimámu curatieni'a in gradulu superlativu.

Aceste proprietáti eminente lu-facu pe aur asiá pretiosu. Pretiulu lui relativu la argintu stà ca 1 la 15 adeca 1 lotu de aur consta 15 loti de argintu. Dar e pretiosu si pentru cà e mai raru decâtu alte metale, precum de sine se intielege, càci vedemu in natura, tóte lucrurile nobile a fi mai rari, si cu câtu nobletia cutarui lucru e mai sublima, cu atát'a si lucrulu acela e mai raru. Asiá si despre aur mai siguru vomu dice, cà e raru si pretiosu pentru nobletia lui, decâtu cà e nobilu si pretiosu pentru raritatea lui.

De altmintrea aurulu a fostu cunoscutu in tóte timpurile si e latitu peste totu pamentulu. In cartea lui Moise „Facere“ deja petimpulu lui Avramu éra aurulu aur. Éra mai tardu invetiasera israiltenii de la egipteni a face si vitiei de aur. Éra, Davidu astfelu canta in

psalmii sei: „Idolii némuriloru, argintu si auru.“

In Asia, léganulu omenimei, mai multu auru se afla in muntii Urali, in Japanu, pe insulele Borneo, Sumatra si Celebes. — Africa, e avuta de auru in Guinea de susu, a careia unu malu spre marea Atlantica se chiama: Malulu de auru — Goldkúste — pentru negutiatorí'a aurului de pe acestu malu. Europa inca nu e seraca de acestu metalu nobilu, si inca patri'a nóstra pórtá rangulu celu d'antáiu. Bãile de auru de la Cremnitiu, Siemnitiu, Baia-mare, Baia-de-Crisiu, Baia-Capnicu, Aranidca, Bazin, Sacarembu, Oravitia, Dognacica etc. sunt cunoscuté. In Cremnitiu si Alba-Iulia se afla si oficie monetarie, unde se tiparescu galbeni.

In istori'a aurului inse mai tardíu, s'a ivitu dóue eveniminte de mare importantia. Aflarea Americi prin Columbu in 1492 si aflarea campiloru de auru din California si Australia in 1848 si 1852. Lumea vechia pe acelu timpu avea in cursu monete de auru numai 245 milióne de taleri, dar prin cuceririle facute de Cortez si Pizaro in America mai alesu in Messicu si Peru, din timpulu reg. Carolu I alu Spaniei, Europ'a s'a inundatu prin vistieriele aurului de acolo. La anulu 1848 a resunatu in tóte partile scirile miraculóse despre sorgintii de auru ai Californiei. De si inca Dracke la an. 1577 a descoperitu auru pe acést'a peninsula, si Halcuyt face amintire de acestu metalu stralucitu in descrierea caletorfei sale din acea parte a lunei nóue, totusi séu apathi'a, séu pesimismulu a retienutu pe multi scrutatori a face ceva descoperire mai avantagiósa.

Inse ce trei seculi s'au negligatu, acea prin intemplanare s'a efeptuitu la an. 1848. Capitanulu Sutter, din gard'a regelui Franciei Carolu X, a fostu constrinsu sè emigreze la America in an. 1830. Acest'a a fundatu in California o colonia mica „Helvetia nóua.“ In an. 1847 a facutu acordu cu Marshal maestrulu pentru construirea unei móre pe aríp'a riului Sacramento. Sub durat'a zidirei fic'a maestrului veniá desu sè se scalde in ap'a riului si se védia de tata-seu. Scaldandu-se una data gasece unu brusiu galbenu, frumosu, si numai decátu alergandu la tata-seu Marshal, i l'a predatu, éra acestuia parenduise a fi atare soi de pétra scumpa l'a presintatu capitanului Sutter.

Acest'a s'a vediutu frapatu de o asiá brilanta descoperire, càci brusiulu aflatu érá auru, ce capitanulu indata a recunoscutu, deci

a ordinatu numai decátu cercetári mai adanci, si rezultatulu a fostu cumca atátu riulu Sacramento, câtu si tóte arípile dinsului sunt pline de celu mai pretiosu metalu de auru. Sutter, de si voiá, dar n'a pututu tiené descoperirea sa in secretu, scirea s'a latitu ca fulgerulu, si numai decátu s'a treditu imbulditu de nenumérati emigranti din tóte partile in California. Prin acea emigratiune faci'a Californiei s'a schimbatu indata. San-Francisco capital'a tierei, care pe timpulu aflarei brusiului suscitatu, érá numai unu opidu amaritu, cu 400 locuitori, se urcà la 40,000 locuitori, se facù o capitala rivala New-Yoreului.

In Australia, nu intemplanarea, ci sciinti'a a descoperitu aurulu. Intemplanarea nu, càci pana ce la aflarea Americi, indigenii avea auru si cunoscea in câtva si pretiulu lui, pana atunci la indigenii din Australia nici urma nu se vedea de auru; descoperirea aurului in Australia e de a se multiamí ochiului ageru a englezului Rodericu Murchison, carele primindu de la óre care conte Strzelechi unele probe de pétra din Australia, si asemenandu-le cu cele din California, intariá cu tóta positivitátea esistinti'a aurului si in Australia, de órece petrile acele érá dupa a lui parere adeveratu stratu de auru, precum a si fostu. Multu timpu a batutu tóca la urechi'a surdului, dar nime nu voiá sè-lu sprigine in intreprinderea sa, nici guvernulu englezu, nici privatii. In fine totusi i-a succesu a caletorí spre Australia si intreprinderea s'a incoronatu de succesulu celu mai brilantu, càci numai decátu in districtulu Bathurst a descoperitu auru in abundantia atátu in pamentu câtu si in riuri.

Si ací ca in California a sucursu o multime cumulativa de emigrati spre venarea aurului, de multe-ori nisce vagabundi intre carii ordinea trebuiá sè se sustiena cu forti'a, si carora guvernulu li-a prescriu dare pana la 30 sillingi pe luna pentru dreptulu culegerei. — Acést'a cercustare a causatu la bursa si la piatia, mare revolutiune. Una asignata à la Rothschild in Melbourne a scadiutu cu 25% dupa valórea-i nominala; discountulu noteloru de banca engleze a crescutu, si pretiulu marfuriloru a suitu necredibilu.

Aparatulu de spelatu auru, constá 180 taleri, un'a parechia de papuci 25 taleri, unu pocalu de bere 50 cruceri.

(Finea va urmá.)

Georgiu Traila.

Meritulu femeiloru.

— De Legouvé. —

Societate mea.

(Fine.)

In desiertu Eduard vré sè arunce sub secur'a gâdiloru siese victime din cetatea Cale: sotia lui apera pe acesti francesi marinimosi; si, infrenandu furi'a unui printiu teribilu, dà viétia celoru invinsi si glori'a celui invingatoru. Ce fericire pentru regi si tier'a loru candu o femeia simtîbila siede pe tronul! Celu apasatu afla in ea unu generosu ajutoru. De multe ori, scapandu din pomp'a curtii si intrandu iu umbr'a inchisoriloru si colibelor, elege strigarile infortunatului, le duce suveranului, si aceste triste descépta in inim'a lui ingirigi compatimitoré. Ea obtine de la puterea pe care o face mai omenósa, unu postu pentru saracu, o iertare pentru vinovatu; si prin númerosele ei bine-faceri, ea lu-face iubitu si fericitu, si monarcu este mare candu poporulu e fericitu.

Câta stralucire datoresce seculu acest'a virtutii lui supreme! Dar n'o aréta elu de câtu sub diadema? Inim'a lui e dispusa a o respandí peste totu. Deschide-te, sala trista in care soldatulu ranitu, bolnavulu saracu si lipsitu de asilu, primescu ajutórele caritátii. Acolo femeile purtandu iubitulu nume de sorori, respandescu dulcetile unui zelu afectuosu. Multe din ele intr'o santa manastire, invocându Cerulu, invétia a protege pamentulu; si din altare aventandu-se catra unu nenorocitu pare cà sunt miresele unoru diei numai pentru a servi pe muritori. O curagiu atingatoru! aceste gingasie bine facatóre, intru in locuintiele infecte, unde sunt reunite tóte chinurile, intimpinu trebuintiele la mii de suferindi, suferu desgustele si cele mai mari trude; cu scama le primnescu vulnele, reparu acelu patu martoru durerei si tortureloru. Ele sémena a fi imaginea umanitatii; si infortunatii pe cari bunetatea loru i alina, simtu cu fericire, si póte cu amoru, cà o femeia e amiculu ce i redà viétia.

O femei! gresiescu acei cari ve numescu timide; la vocea inimei vóstre voi sunteti cutediatórie.

Pentru ce gâdii din Teba au abandonatu pe Antigona in chinurile fómei, afundandu-o via intr'o pestera obscura? Cà-ci ea ingropase pe fratele seu mortu, cà-ci man'a ei religiósa dase mormentulu acele resturi pe cari ur'a le promisese vulturiloru. Ea scia legea care o va duce la supliciu, dar ea n'a vediutu nimicu de câtu pe scumpulu ei Polnicu, pe acelu iubitu frate care fiindu lipsitu de mormentu, i reclamá radiemulu ei; ea sè-lu imormenteze, ea móre cu elu.

Ce a facutu Eponina pe care a condus'o la esiafodu? Intr'o subterana intunecata, in care sotulu ei Sabinus se ascunsese pentru a traí nebantuitu de lovirile lui Vespasianu, ea merse a impartesi pericolele lui. O! memorabilu esemplu de amoru conjugalu! Prin ea unu subteranu deveni templu fericirii. Ea scia sè in frumsetieze in ochii lui Sabinus cea mai fiorósa locuintia; scia sè pérda tristetia aceloru surde ecouri, indulcindu-le prin sunetele tandretiei; din stanc'a ce i primia nóptea pe amendoi, ea facea unu ridiatoru talam in care imenulu erá fericitu.

Blanca e mai mare inca. In Basana asediata sotulu ei murise, si langa dins'a in fie-care di mormentulu si-primia prad'a. Basana cu tóte aceste ceda invingatorulu. In valurile sangelui pe cari le vérsa resbunarea,

Aciolin inaintéza pana la palatulu Blancei. Elu o vede, o adóra, cade la genuchii ei, si invingatorulu reclama unu triumfu mai dulce. Ea vré sè resiste, elu tremura, amenintia; audaci'a inlocue respectulu amorului.

Candu Blanca erá sè suferé orórea trasportelorului: „Nu insultá, striga ea, tierin'a mortiloru. Aici repausa unu sotiu pe care lu-plangu. Lasa-me fara martoru a-lu imbratisia! Dup'o óra vei puté dispune de tristulu meu destinu.“ Invingatorulu miscatu nu cutedia a i se opune. Insu-si elu pune sè ridice pétr'a mormentulu, apoi ese beatu de sperantia. August'a prisoniera se asvirle, fara a palí, pe acestu corpu inghiatiatu, si stringendu-lu inca la sinulu ei amorusu cu o mana in cordata trage pétr'a... Pétr'a cadiendu i strivesce palidulu ei capu, si astu-felu si-scapa virtutea din mormentulu unui sotiu. Ce nu póte datori'a acestoru suflete fidele!

Ei! pentru ce sè cautámu modele departe de noi? Odinióra candu sceptrulu sangeratu alu decemviriloru apasá peste totu, n'au doveditu ele prin fapte sublime cum simtiementele le facu marinimóse? Spaim'a domniá peste totu: inimi, amici nu mai erau; francesu cu francesu pareo cà sunt dusmani; fie-care scia sè móra, nici unulu sè apere. Ele singure, c'unu zelu ingeniosu si tandru, ea sè abata mórtea amerintiatória tuturoru cu cutediatu sè infrunte mani'a tiraniloru. Acésta, smulsa repausulu din reversatulu dilei, asceptá presinti'a loru, lipita de póta fie-carui; acea, desarmandu prin auru furi'a unui temniceru nesimtitoru la lacrimi, intr'o temnitia intunecósa alergá in fiecare di sè consóle miser'i'a unui sotiu séu tata. Una cere cu bucuria sè impartesiésea sórtea unei fiintie iubite care merge la mórte. Alta ceda dorintelorun unu judecatoru depravatu pentru a scapá dilele unui sotiu! Tóte in fine, radiemulu francesiloru infortunati, strigau, rugau, plangeau séu se sacrificau pentru dinsic. Sufletulu loru ne-a fostu mereu ajutatoru in pericolu.

Sè amintimu momentulu candu Septemvriu deschise vastulu si lungulu asasinatu alu unei regii urgisite. In somnulu legiloru, in spaim'a senatului, monstri pe cari Bacu si Furiile i agitau, respandeau barbari'a loru pretutindei. Ei amesteca sub lovirile loru si securi si ranguri, aruncá morti si murindi peste murindi... totu se cutremura... O fica in primavér'a vietii, Sombroilu, vine, perduta a infruntá carnagiulu. „E tatalu meu, strigá ea, opriti-ve, neomenosiloru!“ Ea cade la piciórele loru le saruta manele loru stropite de sange! Audaciósa, aci, ea retine unu bratiu care lu-amerintia, aci, oferindu-se singura ferului ucigatoru, cu corpulu ei si-acopera parintele. Ea disputa loviriloru pe acestu betranu ce-lu adóra; lu-apuca, lu-perde, lu-apuca ér. La plangerile ei, la strigatele ei, la acestu mare devotamentu, omoritorii micisiati se oprescu unu momentu; ea vede mil'a loru, acatia minutulu priinciosu; din mijloculu gâdiloru rapese pe tatalu ei, si strabate murii sangerati de dinsic purtandu acésta sarcina scumpa in bratiile ei. Te bucura de triumfulu teu, moderna Andigona! Ori-cari ar fi luptele poporului, si ale tronului, santele tale sfortievoru traí bine-cuventate de secolu in secolu: ca sè admire inim'a ta, tóte inimile sunt unite; si zelulu teu pentru totu-d'a-una scumpu, a remasu esemplulu copiiloru si glori'a parintiloru. Dar tatalu teu indesiertu de la omoru! Brigandii l'au iertatu, judecatorii l'au ucisu!

Astu-felu stralucescu prin virtute seculu pe care

lu-apesămu! Deschidia sôrtea unu abisu sub pasii nostri, elu se asvirle impreuna cu noi sêu devine radiemulu nostru; totu-de-una nenorocitul se increde in elu. Fericitul chiar i datoresce placerile lui din juneție: si candu fruntea lui atesta devastarea aniloru, o femeia infrumsetiédia ultimele lui dile. La termenulu vietiei sele, elu se lauda mereu candu si-vede alaturea sotî'a tandra si intielépta, cu care a facutu caletori'a vietii, si fiic'a naiva careia, pentru a-lu iubi, i-a deschisu calea strabatuta de elu. Gratia ingrigriloru attentive cu care ele se silesu a-i alinâ durerile, elu simte mai putinu sarcin'a betranetiei: elu eulege câte-va flori pe marginea mormentului; si candu este sè abandone aceste sotie fidele, ochii lui inchidiendu-se, se intorc totu catra ele.

E bine! voi, eterni inamici ai acestui secsu, ce veti opune celoru ce am disu? Mi-veti zugravi indata pe jucătorea, avar'a, trufasi'a cu inima de bronzu, nebun'a cu inima bizara, pe femeia rea si gelôsa, eternulu biciu alu unui amantu, alu unui sotiu. Se cuvine sè-i facemu noi aceste imputări? Ca sè cutediâmu a le blamá, suntemu noi angeri? Si nu impartimu noi ratacirile loru, defectele loru, fara sè avemu carmenii loru? Voi nu me ascultati, si c'unu topu mai austeru, mi-are-

tati pe Eriflu si viclén'a lui adultera, furiile cu cari Medea a ingrozitu Colhosul, crim'a care a petatu pe femeile din Lemnos, Mesalina ordonandu oribile saturnale, si din anticitate trecendu la analele nôstre, mi-veti pune sub ochi pe ingrozitóri'a Medicis incuragiandu pe fiulu ei la omorulu Francesiloru.

Cine nu uresce ca voi aceste femei sangeróse? Dar judeca cine-va regii dupa Tiberi? si femeia pervertita in ochii celui dreptu va face ea ôre totu secsulu ei odiosu? Mii de stele stralucescu d'a supra nôstra. Sunt unele alu caroru cursu aduce furtuni; dar cu tôte cà aspectulu loru prevestesce nenorociri, aflâmu noi mai putina stralucire in brilantele loru sorori, cari strabatendu intunereculu vinu a consolâ vederea nôstra de doliulu noptii? Florile impodobescu campii: dar déca una din ele ofera veninulu pe care cei rei lu-intrebuințiéza, admirâmu noi mai putinu pe acele cari resfiru cu frumsetie inocentele loru colori si ne facu sè respirâmu cu placere odorulu loru imbalsamatu? Femeile, plangase ori câtu invidi'a, sunt aceste flori, florile ce impobescu desiertulu vietii. Revina in sine-ti, tu care voriesci a le ofli: invétia a le respectâ si a le iubi, si déca vócea sangelui nu e himera, cadi la picidorele acestui secsu, carui tu datorezi pe mam'a ta!

Gr. H. Grandea.

SALONUL

Un ei parchi tinere.

— In diu'a cununiei sale. —

Unu actu de cea mai innalta importantia s'a serbatu adi in biserica. O juna parchia — petruusa de acel'a-si doru — a vinitu sè jóre acolo in fati'a altarului santu si a ómeniloru, cà ea se iubescu, si vrè sè faca o legatura pe tóta viéti'a sa.

Sublimu momentu!

Dóue cugete se 'ntelnira, dóue mani se strinsera si dóue anime palpitaru sub impressiunea aceluia-si simtiementu.

Si ce au disu acele cugete secrete? Ce a esprimațu stringerea maniloru? Si ce au sioptitu palpitatea animeloru?

Dóue vorbe:

— Te iubescu!

Numai dóue cuvinte! Dar aceste vorbescu cu mai multa elocventia decâtu ori ce oratiune maestra . . . Numai dóue vorbe! Dar ele sunt isvorulu unui siru lungu de idei admirabile, cari ne ducu pe aripele fantasiei in lumea ilusiuniloru incantátorie, unde titulu e frumosu si bunu . . . Abiâ câte-va litere! Dar fia-care d n ele, par cà e o vorbire lunga, ni inspira asiâ de multe simtieminte frumóse, si tôte la olalta suna atâtu de armoniosu ca music'a cea mai sonóra, càci ele vinu din adanculu animei, càci ele vestescu fericire.

Oh! frumósa este diu'a de astadi! Este serbarea iubirii. Dieulu Amoru planéza a supra capetelorु nôstre si bucuri'a lui pentru triumfulu eluptatu se reoglindeza pe fetiele tuturor. Te salutu, di scumpa, di de placere, càci ér ai adusu in mijloculu nostru tesaurulu celu mai mare din lumea acést'a, comór'a cea mai scumpa — care se numesce *fericire*.

Sciti ce-i fericirea? Fiic'a iubirii. Fara iubire fericire nu esiste. Celu ce nu-i capabilu sè iubésca, acel'a nici nu pôte sè fia fericitu.

Déca aruncâmu o privire in viéti'a de tôte dilele, vedemu cu durere, cà fórté multi ómeni se plangu, cà ei sunt nefericiti.

Dar pentru ce sunt ei nefericiti? Dóra starea materiala le pune vr'o pedeca? Nu! Multi dintre ei se potu bucurâ de tôte favorurile bogatiei. Sêu dóra natur'a creatória li-a refusatú vr'o gratia estetica? Nu! Ei sunt frumosi, dar reci ca statu'a de marmore. Sêu dóra vr'unu secretu criminalu apésa sufletulu loru cu greutatea stancei de granitu? Nu. Ei sunt ómenii cei mai curati la anima.

Ce este dar caus'a nefericirii loru? Lips'a iubirii. Ei sêu nu sciu sè iubésca, sêu — ceea ce este si mai tristu — nu potu sè iubésca.

Déca iubirea ar guvernâ anim'a loru, sub impresiunea acestui simtiementu, ei aru uitâ multe neplaceri ale vietii, aru suferi mai usioru chiar si unele lovituri mai aspre ale sortii; càci, de si aru avé câte unu momentu neplacutu, iubirea ar vini cu balsamulu ei vindecatoriu, ar alinâ ori ce suferintia, si astfelu viéti'a li-ar paré fericita.

Nu bogati'a este fericirea. Ce folosu de luxulu ce ne incongióra si ne orbsesce cu stralucirea sa, — déca anim'a nôstra e desiérta si intunecósa? Ce folosu de tôte comorile lumei, déca interiorulu nostru este mai saracu decâtu cersitoriulu ce cu gele manca panaa sa udata cu lacrimi? Ce folosu de tôte, tôte, déca nu scimu sè iubimu, déca nu ne putem bucurâ de amorulu unei fiintie candide, care sè-si verse sufletulu intr'alu nostru, care sè n'aiba alt'a dorintia decâtu fericire nôstra, si care sè simte dimpreuna cu noi, cà

O di dulce de iubire
E una vœcu de fericire ?!

Asiá e! Fericirea nu este o fiintia ambițiôsa si vana, care numai in palaturi pompôse si-gasesce locu de resiedintia. Nu! Ea se afla chiar asiá de bine in palatu, ca 'n colib'a cea mai deplorabila. Ma ea nici nu are trebuintia de casa. Traiesce si sub ceriulu liberu; in ascunsulu paduriloru sœu in oglind'a neteda a siesuriloru; se 'ncaldiesce la foculu pastorescu si se recoresce pe pisculu muntiloru; unde mai existe o anima iubitoria, cãci resiedinti'a ei este anim'a, si viœti'a ei — iubirea.

Ferice dara de aceia, cari sciú sœ iubœsca, cãci viœti'a loru are sœ fia unu rãiu pãmentescu.

Bine de voi, juna parechia, cari in diu'a de astadi ati facutu votulu d'a intrã pe calea care singura duce la indestulare si fericire.

Ce sœ ve dicu? Ce sœ ve dorescu? Dar ascultati palpitãrile animei vœstre! Acele bateri tremurande, cari ve agita peptulu in momentele aceste, ve vorbescu multu mai frumosu decãtu palidele mele cuvinte.

Ele ve spunu, cã astadi ati facutu pasiulu celu mai importantu in viœtia. V'ati inrolatu sub flamur'a lui Hymen. Ati imbarcatu pe luntritu'a vietii conjugale, ca sœ plutiti pe marea amorului spre portulu fericirii eterne.

Sosi-veti ôre la portulu doritu? Êta intrebarea ce v'o propuneti cu sfiœla si siovaire la inceputulu carierei vœstre.

Si eu ve respundu :

— Sosi, cãci numai de la voi atœrna!

Dœca cãrm'a acelei luntritie va fi totu-de-una iubirea, nu ve temeti de nici unu viscolu! Valurile cele mai grozave voru feri cu sfiœla din calea vœstra, si voi veti trece inainte suridiendu. Intinda-si in giuru de voi aripele sale nôptea nœgra, amenintie-ve pericolele cele mai cumplite, conjure-se invidi'a si ur'a in contra vœstra: voi veti ride de tôte opintirile neputinciôse, nici unu momentu nu veti portã frica, pentru cã veti avœ talismanulu celu mai siguru, iubirea.

Grigiti bine de acestu talismanu! Sœ nu-lu perdeti nici pe unu momentu, cãci elu este scumpu, — mai scumpu si decãtu viœti'a, cãci contine fericirea vœstra!

Asiediati-lu frumosu in o cadra dupla: in ceea a increderii si sinceritãtii; bagati de sœma sœ nu se pe-teze nici odata, cãci ori ce pœta i strica fôrte multu; pentru aceea alegeți-i locul de frunte, sœ remana totu-de-una stimatu, ca mani sacrilege sœ nu-lu pœta atinge nici odata, puneti-lu in anim'a vœstre!

A sci sœ pastrãmu bine acestu talismanu, œta marele secretu alu fericirii, œta cea mai inalta sciintia!

Ve dorescu sœ aveti celu mai deplinu succesu in acœta sciintia!

. . . Si œta minutulu celu mare s'apropia! Ôr'a de plecare va sunã acusi. Vetii porni din mijloculu nostru. Vetii parasi acœta casa, de care ve lœga asiã multe suveniru dulci, caminulu parintiescu, lœganulu fericirii vœstre . . .

Amorulu ve conduce in alte locuri. Dar nu veti fi singuri, cu voi va merge si binecuvântarea parintiloru vostri, ve voru insoti si urãrile nôstre de fericire!

Iubite confrate, mire fericitu! Êta visulu teu de auru se realisœza! Alœs'a animei tale este a ta. O duci

din bratiile iubirii parintiesci, si prin ea duci unu tesauru mare alu loru, anima din anim'a loru, iubire din iubirea loru! Destinulu teu acuma e depusu in manile tale. Nu uitã inse, cã acelu destinu nu e numai alu teu, ci si alu sociei tale. Êta ce-ti dorescu: Soci'a ta sœ binecuvinte totu-de-una momentulu in care pentru prima-œra a trecutu pragulu usiei tale!

Êr tie, scumpa mirœsa, ti-repetu cuvintele lui V. Hugo, pe cari acest'a le-a adressatu fiicei sale candu o maritã:

„Plœca plangendu, intra zimbindu!”

Plœca plangendu din cas'a parintiœsca. Plange, cãci este durerosu a ne desparti de locurile unde amu petrecutu anii copilariei nôstre, unde tôte obiectele ni revœca in memoria cãte o suvenire scumpa, si unde se afla fiintiele cari pe noi mai multu ne-au iubit si pe cari noi mai adancu i-am stimatu si iubit.

Plœca plangendu! Dar esindu din cas'a acœst'a sterge-ti lacremile; plansulu teu sœ se prefaca veselia, cãci mergi sœ incepi o viœtia nôua, plina de farmece si ilusiuni, cu acel'a pe care ti-l'ai alesu de sotiu, cu acel'a caruia i-ai datu man'a si anim'a ta . . . Bucura-te si intra la elu suridiendu! . . .

. . . Dar œta minutulu totu se apropia! Vetii plecã acusi! Fia tœta viœti'a vœstre o caletoria incantãtœria pe calea de rose a bucuriiloru: fia tœta caletori'a aceea asiã de fericita ca si calea ce o vetii face acuma!

Duceti, ve rogu, cu voi si suveniru mea, si nu uitati nici odata, cã intre tôte bucuriile aceea este mai mare, candu anim'a ni e plina de simtieminte innalte; buzele aru vorbi, inse nu-su capabile; si ochii se 'ntuneca de lacrimi! . . .

Sosiu Vulcanu

B o m b ó n e .

Emanuelu de Mac-Mahon este alu treile fiu alu maresialului. Candu se nascu, parintele seu lu-luã cu doie'a, si insotitu de doi marturi, plecã la primaria pentru a-lu recunœce.

Spuse impiegatului pentru ce veniã.

— Ascœpta, — dise acela; — nu cunoscea pe maresialu.

Maresialulu siediã si asœptã. Impiegatulu se puse sœ-si asiedie condeiele, hartiele, si abiã dupa o jumatate de cœsu dise:

— Ah! sœ vedemu, esti fara indoiœla parintele copilului. Ce nume-i dai?

— Scrie, — dise maresialulu; — Emanuelu, fiulu lui Marie-Edme-Patrice de Mac-Mahon, duce de Magenta si maresialu de Francia.

Condeiuulu i cãdiã din mana sermanului impiegatu, si maresialulu, dreptu resbunare, nu ceru sœ fia distituitu.

Unu evreu citea intr'o gradina unu diaru nemtiescu in care spunea, cã ovreii fura, fura de stinge, pare cã au unu semnu pusu in frunte de natura, sœ-i cunosci.

De odata ovreulu cititoru si-isbesce fruntea asiã de tare in cãtu unu domnu ce siedeã langa elu lu-intrebã:

— Dar ce cauti, domnule, pe frunte de ti-o bati asiá?

— Mi-cautu tabacherea, — response jidanulu. — Si o tuli fara sè se mai uite inderetu. Se prinsese.

*

Unu spiritistu se aflá intr'o séra la soarea de familia. Elu vorbiá de puterea sa mistica cu o veduva inca tinera.

— Déca voiesci, dómna, — i díse elu; — eu voiú chiamá umbr'a barbatului dumitale mortu.

— O! Nu . . . nu in acestu momentu, — strigá veduv'a scuturandu-se; — elu are acum unu inlocuitoru in realitate.

CE E NOU?

Schimbari ministeriale. Diuariile din septemanele trecute scrisera despre unele schimbári in ministeriulu actualu. Din tóte s'a constatatú atát'a, cá ministrulu justitiei, Perezel Béla, se va retrage. Partid'a sa voiesce sè-lu aléga de presiedinte alu camerei, cáci betranulu Ghyez; nu voiesce sè primésca acésta onóre.

Don Alfonso, fratele lui Don Carlos, insotitu de nevésta-sa, a sositu in 4 augustu, la Fiume. Tinerimea a voitu sè faca o demonstratiune, inse polití'a a intrevenitu si a impéscatu turburarea pazei.

O prinsóre vizara. La Paris unu gentlemanu anglesu platesce actualminte conditiunile prinsorii celei mai bizare. Acestu gentlemanu, dlu Walkèr, a fostu remasu intr'o prinsóre de Sir James Keard. Plat'a prinsorii erá lasata la discretiunea celui ce avea sè cástige. Éta acum ce a impusu dlu Keard dlui Walker. Sè se duca la Paris, si in fia-care diminétia, timpu de luna, sè se aruce in bratiele primului domnu ce, dupa 9 ore, va esi din strad'a de Valois in piatí'a Palais-Royal; in acela-si timpu sè strige cu o voce miscata: „Fratele meu, scumpulu meu frate, te gasescu in fine dupa 20 de ani!“ Apoi sè se scuseze de eróre. De 14 díle dlú Walker indeplinesce cu rigurositate conditiunile impuse, dar a primitu deja 3 pumni.

Unu furtu prin ajutorulu floriloru. Unu lucrú póte fi comparatu cu audaci'a ore caroru hoti, navitate cu care lasa sè fia furati onestii, cu tóte cá diarele le spunu mifele de moduri inventate de hoti pentru a furá mai comodú. Éca, spre esemflu, istori'a urmatória: Unu domnu, bine imbracatu, descinde dintr'o trasura in piatia, se opresce in faci'a unei negustorese de flori. Dupa ce cumperá o multime, i spunc sè le puia in trasur'a cu care venise si scotiendu portofoliulu din buzunaru se gatesce sè platésca; dar parendu cá-si aduce a minte ceva, dice negustoresei: „Ah! mai bine fá o nota si trimete pe cine-va cu ele; si déca esti buna dá-mi 30 franci. — Mi-trebue imperiosu acum. Si pune-i si pe ei pe nota si adres'a mea e . . . (spuse o strada infundata si unu numeru mare de totu.) Birjarulu cu baiatulu de la floraria pléca intr'o parte, si omulu nostru intr'alta. Ajunge cu florile, cauta numerulu; strad'a avea abiá 40 case si hotiulu spusese 130 numerulu casei. Biét'a florarésa platesce birjarului o cursa. Si ea remane pacalita cu 30 de franci, plus unulu datu birjarului!

Femeile anglese. Nu de multu s'a tratatu la Londra unu procesu, intentátu de o juna Miss contra

unui colonelu anglesu ce a insultat'o cu amorulu seu intr'unu vagonu unde se aflau singuri. In urma acestei afaceri, mai multe diare din Londra au esprimitu dorintí'a ca de aci inainte femeile ce caletorésca singure, sè fia silite a se urcá in vagónele rezervate damelorú, ca sè se eviteze astu-felu de scene. Dar damele anglese au declaratú, cá voru reclamá contra acestei mesuri, déca se va luá, si diarele in cestiune publica scrisori numeróse din partea damelorú, cari esplica de ce ele preferu a caletóri in trasuri miste. Aceste motive parú a se resumá astu-felu: compartimintele damelorú sunt adese pline de doice, a caroru misiune nu e totu-de-una placuta pentru vecine: típetulu copiiloru irita nervii, damele potú comptá pe mai multa complesantia si defertintia in compartimintele micste de cátu in a femeilorú; damele nu potú capetá informatiuni sigure de cátu in compartimintele unde sunt barbati: barbati in conversatiuni petrecatórie séu instructive, inse damele se 'ntretinu in vagóne numai de lucruri banale: candu voru fi numai dame in compartiminte, nici odata nu li se va 'ntinde man'a la scoborire; in fine damele trebue sè stea in compartiminte micste in interesulu sigurantiei, instructiunii si distractiuniloru lorú de caletoria. (V. Cov.)

Flamur'a lui Hymen.

Dlu Samuilu Popu, teologu absolutu de Gherla, in lun'a trecuta s'a cununatu cu domniórá Maria Sioproni in Craiu-Doroltiu, comitatulu Satmariu.

Dlu Ioanu Cupcea, teologu absolutu de Gherla, la 1 augustu a serbatu cununí'a sa cu domniórá Maria S. Slaviciu in Clusiu.

Biserica si scóla.

Catedra romana in Paris. Aflámu, cá s'a creatu in Paris, la scól'a de limbi orientale víi, o catedra de limb'a si literatur'a romana. Pentru ocuparea acestei catedre este chiamatu unu invetiatu eminentu, dlu Emile Picot, care numera intre cuoscutii sei pe cei mai distinsí barbati din Romani'a, asiá cá numirea sa promite cele mai mari servicie causei romane. Cursulu va incepe in lun'a lui noembre vítoriu, si se voru face regulatu câte trei lectiuni pe septemana.

La gimnasiulu din Blasiu — precum aflámu din „program'a“ ce primiramú — au studiatu in anulu trecutú 282 de tineri, dintre cari numai patru insi n'au fostu Romani.

Capituulu din Gherla a invitatu pe celelalte capitule romane sè conlucre in cestiunea numirii unui consiliariu referinte gr. e. romanu la ministeriulu culteloru din Budapesta.

Vicariulu Hatiegului, parintele Petru Popu, fu numitu canonicu la Lugosiu.

Esamenulu de véra in scólele romane din Timisióra la St. Georgiu si St. Ilie, se tíenú in 31 julie cu multu succesu. Comitétulu reuniunii damelorú romane din locu a premiatu din fia-care scóla câte o fetitia saraca, dar diligenta.

Societati si institute.

Membrii Societati academice romane sunt convocati la sesiune ordinaria si in anulu acést'a pe 6/18 augustu. Precum se crede, in sesiunea acést'a se voru desbate cestiuni de cea mai mare importantia literaria.

Societatea pentru teatru romanu. Membrii

comitetului centralu, cari se mai afla in Budapesta, ti nura la 29 iulie o consultatiune, cu care ocaziune cas-sariulu substitutu, Iosifu Vulcanu, a predatu tóte actele noulu cassariu, dlu Ioanu Puscariu, carele apoi a fa-
cutu mai multe propuneri relative la prosperarea Societ-
tatii, cari tóte se voru propune adunării din Resitia. Adunarea din Resitia inca s'ar fi hotaritu cu acésta oca-
siune, inse comitetulu n'a primitu nici o insciintiare in
privinti'a acésta de la inteliginti'a romana de acolo.

Literatura.

„Oltulu“, diariu redactatu la Bucuresci de dlu Al. A. Macedonschi, de la tótna va aparé in tóte dilele. Pana atunce aparitiunea s'a suspendatu.

Dlu G. Bengescu a scosu de sub tipariu la Iasi o piesa intitulata: „Radu III celu frumosu“, drama in versuri in 5 acte. Pretiulu 5 franci.

O fóia noua. Aflamu cu bucuria, ca dlu Alesandru Mica — carele si-a facutu studiele pedagogico-di-
dactice si catechetice la universitatea din Viena — va scóte la octombre la Gherla o fóia pedagogica-
didactica si catechetica intitulata: „Scóla“. Noulu or-
ganu de publicitate va esi in fia-care septemana odata
si pe patrariulu oct.—dec. va constá 1 fl. 50 cr. Avisu
domniloru invetiatoroi!

Dóue diuarie politice nóue au aparuta de cu-
rendula Bucuresci: Curierulu Bucuresiloru si Vocea
tierii. Noi inca nu le-amu vedutu.

„Botanic'a“ dlui D. Ananescu a esitu de sub ti-
pariu la Bucuresci. Acestu volumu impreuna cu „Geolo-
gi'a“ si „Zoologi'a“, tóte cu gravuri litografiate, for-
méza unu cursu elementaru completu de Istori'a Natu-
rala pentru trebuinti'a studentiloru si a tuturoru acelora
ce dorescu a se iniția in vastele si multu frumósele
sciinti'e ale naturei.

Industria si comerciu.

Noulu sistemu de a oprí caii, candu se spa-
ria. Acestu sistemu consista in a le astupa vederea
prin ajutorulu unei mici perdele pe care conductorulu
póte se-o lase si s'o redice cum vré. E adaptata acésta mica
perdea la fruntea animalului, si prin ajutorulu unei
sfóri pe care visitiulu o tine in mana cu hatiurile, se
póte întinde si acoperí ochiulu calului. André Wolowski
a pereursu într'o trasura cu cea mai mare intiéla 1200
de metre, si de mai multu de diece ori póte, a pututu se
opréscá indata animalulu.

Tribunale.

Tribunale desfiintiate. Ministrulu justitiei,
conformu art. de lege 36 din a. c. a ordonatu desfiin-
tiarea a 20 de judecatorii regesci de prim'a instantia,
incetandu a functioná la 30 septembre. Intre aceste se
cuprindu si judecatoriile de la Abrudu, Beiusiu, Faga-
rasiu, Hotiegu, Naseudu si Gherla.

Dlu Demetriu Popu, dupa unu serviciu de mai
multi ani, parte ca notariu de tribunalu, parte ca ases-
soru orfanalu in comitatulu Zarandu, si-a deschisu
cancelari'a de avocatulu in Carei-mare, — comitatulu
Satu-mare.

Unu procesu extraordinaru. Diarulu „Le Da-
nuber“ ni spune, ca se tratéza actualminte inaintea tri-

bunalului si juriului din New-York unu procesu, care
se tine de mai multe luni. Acusatulu este ministrulu
Bucher, caruia i se imputa c'ar fi avutu relatiuni de
anima cu soci'a unui cetatianu a nume Miltonu. Advoca-
tulu acusatulu a vorbitu 13 siedintie consecutive, in
fia-care siedintia câte 5 óre, adeca 2 si jumetate dile
solare si 5 óre. In lung'a-i aperare a pronuniatu frase
cari ocupa in diarele americane, — de ordinaru tiparite
cu litere fórté mici si fórté compacte, — trei-dieci si
patru-dieci de linii. Procurorulu-generalu a promisú ca
va resumá desbaterea in trei siedintie, vorbindu câte
siése óre in fia-care siedintia. Sentinti'a nu se va puté
cunóscé de cátu in primele dile ale lunei lui augustu.
Acestu procesu face o mare miscare in Statele-Unite. De
6 luni, tóte diarele se ocupa de elu si documentele, con-
vorbirile, relatiunile pe cari le-au publicatu in acésta
afacere potu compune 20 volume in folio.

Economia.

La Aradu in anulu viitoriu se va tiné o esposi-
tiune generala de tutunu. Espositiunea se va deschide
in luna lui aprile si va durá 3—5 dile.

Locustele s'au ivitu in mai multe parti in pa-
tria. Din Romani'a se serie, ca acolo locustele s'au ve-
diutu in nóue judetie, si a nume la Ismailu, Bolgradu,
Cahulu, Covurluiu, Braila, Buzeu, Rómnicu-Soratu,
Putna, Tecuci, Romanu si Falcui.

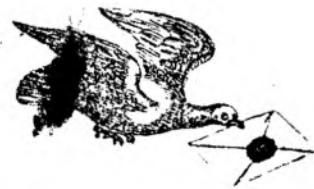
Suvenirea mortiloru.

Metropolitulu Bendela a repausatu in septe-
man'a trecuta la Franzensbad, unde mersese a-si cautá
de sanetate.

Joanu Lalescu, capitanu in regimentulu Cesaro-
viciu, a repausatu la Timisióra in etate de 59 ani.

Johnson, fostulu presiedinte americanu, a repau-
satu in septeman'a trecuta.

Post'a Redactiunii.

Nadlacu. Dlu T. P. Colect'a intrebata nu a sositu inca la
comitetulu Societatii pentru fondu de teatru romanu.

Secuen. Din tablourile nostre numai „Inaugurarea Societ-
tatii academice“. — „Coriolan si Veturia“ — si portretulu lui
Ionu Brateanu se afla de vendiare. Pretiulu fia-caruia e cate 60 cr.

Dnei A. B. Complementele nóstre. Suprinderea gentila
ni-a causatu multa bucuria.

Dnei M. P. Cu cea mai mare bucuria. Dinsulu de siguru
se va bucurá de recunoscinti'a pretiósá.

Dsiórei E. C. Ve promitemu cu multa placere, ca redacto-
rulu va conversá in viitoriu mai adese ori cu cetitórielo sale
amabile.

Dsiórei A. M. Multiamita pentru concursulu promisú. Si-
rele spirituale ale epistolei dvóstre ni profetiescu unu profitu spi-
ritualu pentru fóia nóstra.

Carlsdorf. Asiá dara pacea e încheiata. Ne pare bine. Ne
rogamu a ve adressá catra noi totdeauna la timpulu seu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1875. Calea tierii nr. 39.